

Irena Korcz

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Absolwentka Studiów Podyplomowych Przemysły Kultury w Polityce Rozwoju Miast
i Regionów
e-mail: irene.korcz@gmail.com*

Europejska Dolina Krzemowa designu. Rola designu w rozwoju sektora kreatywnego i jego wpływ na rozwój regionu na przykładzie Brabancji Północnej

Abstrakt: Celem artykułu jest charakterystyka i wyjaśnienie ścieżki rozwoju Brabancji Północnej, związanej z przejściem z gospodarki opartej na przemyśle do gospodarki opartej na wiedzy, przy wykorzystaniu branży najwyższych technologii i designu. Podejmuje się próbę identyfikacji głównych momentów przeobrażeń otoczenia społeczno-gospodarczego regionu oraz skutków jego oddziaływania na zmiany gospodarki. Wskazuje się na historyczne podwaliny sukcesu gospodarczego oraz konsekwencje wprowadzonej strategii rozwoju. Zanalizowano cechy szczególne regionu i wskaźniki innowacyjności.

Słowa kluczowe: Brabancja Północna, design, innowacje, The Design Academy, Dutch Design Week

Wprowadzenie

Zmiana paradygmatu ekonomicznego pod koniec XX w. związana z przemianami rynku, powstaniem społeczeństwa typu postindustrialnego spowodowała, że tradycyjne pojmowanie innowacji w gospodarce straciło na znaczeniu. W jej rozumieniu innowacja zaczynała się od badań naukowych poprzez proces rozwoju produktu aż po działania marketingowe i sprzedaż.

Podejście to odnosi się do komercjalizacji pomysłu wynalazcy, przy jednoczesnym dążeniu do ochrony zasobów swojej wiedzy. Przewaga konkurencyjna polega na posiadaniu pomysłu, którego nie mają pozostali konkurenci. Taki typ innowacji nazywany jest również zamkniętą innowacją. Wraz ze zmniejszeniem się wagi przemysłu na rzecz usług i wzrostem znaczenia wiedzy i informacji zakres przedmiotowy pojęcia innowacja znacznie się rozszerzył i wyszedł daleko

poza sferę utożsamianą najczęściej z techniką. Źródłem innowacji staje się sektor B+R, a także wiedza, doświadczenie oraz intuicja. Zmiana, jaka nastąpiła, zakłada, że innowacyjne pomysły mogą pochodzić z różnych źródeł, a innowatorem może być każdy. Innowacje dają możliwość przyspieszenia wzrostu gospodarczego i wyprzedzania w globalnej konkurencji.

Źródła sukcesu należy upatrywać w tworzeniu nowej wiedzy dającej pomysły. Zasadnicza teza dotycząca innowacji brzmi: innowacje stanowią jedną z podstaw budowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa. Design zaś jest istotnym czynnikiem w jej budowaniu. Rozwój wiedzy jest więc warunkiem koniecznym konkurencyjności przedsiębiorstwa. Podstawą gospodarki opartej na wiedzy jest tworzenie, rozpowszechnianie oraz praktyczne zastosowanie informacji. Sposobem na generowanie innowacji natomiast jest design.

Terminu design, który nie ma jednoznacznej definicji, używa się zarówno na oznaczenie czynności „projektowania”, jak i rezultatu tej czynności „projektu”. Potoczne zaś znaczenie designu odnosi się zazwyczaj do aspektów ściśle estetycznych. Zgodnie z definicją przyjętą przez International Council of Societies of Industrial Design, design jest działalnością twórczą mającą na celu określenie wieloaspektowych cech przedmiotów, procesów, usług oraz ich całych zespołów w całościowych cyklach istnienia. Stanowi więc główny czynnik zarówno innowacyjnego procesu humanizowania technologii, jak i wymiany kulturalnej i gospodarczej. Design jest pomostem między światem kultury, nauki i biznesu. Proponuje nowe rozwiązania, dając przy tym nową wartość i jakość. Zasadnicze przesłanie nowatorskich strategii innowacji opartych na designie leży w przekonaniu, że poprzez design możemy nadawać sens znaczeniom i w ten sposób tworzyć innowacje. Aby dobrze oddziaływać na różne systemy, których jesteśmy częścią, należy spojrzeć na otaczającą rzeczywistość z innej perspektywy. To nowe spojrzenie staje się źródłem czegoś „nowego”.

Unia Europejska stymuluje rozwój regionów tak, żeby były one samowystarczalne i czerpały ze swoich „naturalnych zasobów” – tradycji, możliwości gospodarczych, potencjału ludzkiego. Dobrym przykładem tego, jak można wykorzystać ten potencjał, jest rolniczo-przemysłowy w swych tradycjach region Brabancji Północnej. Byłoby to niczym niewyróżniające się miejsce w Europie, gdyby nie strategia rozwoju oparta na designie, budowaniu klastrów ekonomicznych, rozwoju nauki i badań oraz inwestycji w zaawansowane technologie.

Celem artykułu jest przybliżenie doświadczeń Brabancji Północnej jako regionu, który może służyć jako najlepszy przykład na poparcie tezy o możliwościach rozwoju dzięki innowacjom.

Położenie geograficzne

Jednym z głównych ośrodków miejskich w Brabancji Północnej jest Eindhoven, położone w południowej Holandii. Jego powierzchnia wynosi 88,84 km². Miasto liczy 225 tys. mieszkańców (2012), co czyni je piątym pod względem liczby ludności w Holandii. Oprócz tego jest głównym miastem drugiej sieci miejskiej w kraju

Ryc. 1. Region Brabancji Północnej

Źródło: Google Maps, rok 2014.

Brabantstrad, która obejmuje również miasta takie, jak: Breda, Tilburg, s-Hertogenbosch i Helmond. Region Eindhoven jest częścią funkcjonalną miasta-regionu Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE), składającego się z 21 gmin (najważniejsze miasta: Eindhoven i Helmond). Region liczy około 745 tys. mieszkańców.³ Eindhoven stanowi ważny węzeł komunikacyjny w sieci dróg krajowych. Znajdując się bardzo blisko granicy Belgii i Niemiec, ma dobre połączenie z tymi krajami. Leży również na ważnym szlaku krajowej i międzynarodowej sieci połączeń kolejowych. Lokalne lotnisko ma bezpośrednie połączenia z dużymi miastami.

Rozwój gospodarczy regionu

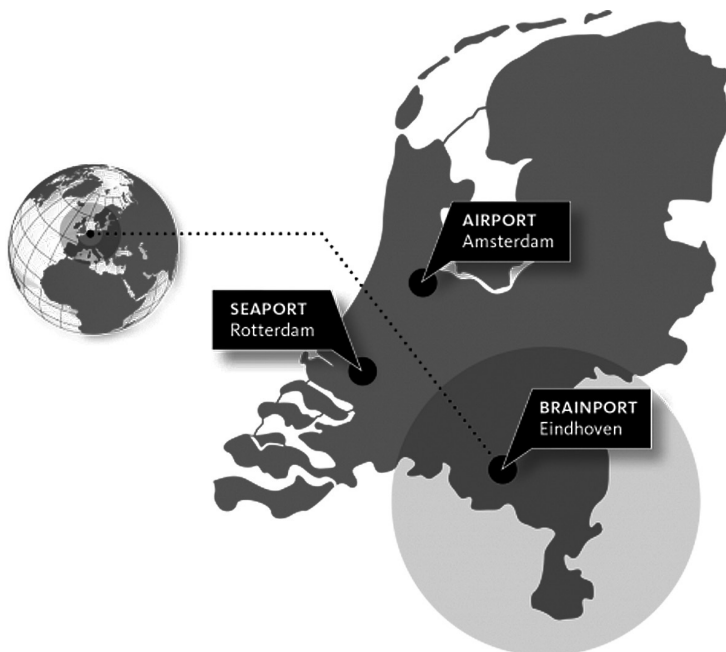
Przed rewolucją przemysłową Eindhoven składało się z sześciu wsi: Eindhoven, Stratum, Woensel, Strijp, Tongelre i Gestel. Na początku XX w., Eindhoven było rolniczą wsią z nie więcej niż 5 tys. mieszkańców. Fundacja Philips Gloeilampen N.V. w 1891 r. stworzyła podwaliny dla silnego przemysłowego rozwoju miasta. Rozwój Eindhoven pokrywa się w dużym stopniu z rozwojem fabryki Philips Electronics, który na początku XX w. pobudził wzrost miasta. W rezultacie włączono w jego granice administracyjne okoliczne wsie. Po II wojnie światowej Eindhoven stopniowo rozwinęło się w najważniejsze centrum przemysłowe w Holandii, gdzie oprócz elektroniki (Philips Electronics) rozrastały się intensywnie branże motoryzacyjna (ciężarówki i autobusy DAF) i przetwórstwa spożywczego (Campina).

Dezindustrializacja pod koniec XX w. miała istotne konsekwencje dla regionu Eindhoven w postaci dużego wzrostu bezrobocia. Do połowy lat 80. XX w. miasto

osiągnęło wyższą stopę wzrostu od średniej krajowej, ale w latach 1986 i 1991 roczne tempo wzrostu zatrudnienia spadło z 5,3 do 0,9%. Wysokie bezrobocie było wynikiem pogorszenia koniunktury i reorganizacji w firmie Philips Electronics oraz bankructwa producenta samochodów DAF. Eindhoven rozpoczęło proces restrukturyzacji gospodarki w połowie lat 90. XX w., w celu zmniejszenia uzależnienia od upadającego sektora produkcyjnego. Miasto znalazło rozwiązanie swoich problemów ekonomicznych w rozwoju i stymulacji przemysłów kreatywnych, wykorzystując nowe technologie i design.

W celu wzmocnienia gospodarki i jej dynamiki holenderskie Ministerstwo Gospodarki wybrało region jako jeden z czterech innowacyjnych. W 2004 r. region został ostatecznie wyznaczony jako krajowy „Brainport”, którego nazwa nawiązuje do głównych filarów holenderskiej gospodarki, portu Rotterdam (seaport) oraz Amsterdam (airport).

Program Brainport koncentruje się na rozwoju kluczowych sektorów technologicznych: life-tech (nauki przyrodnicze, technologia medyczna), systemy high-tech (ICT, mikroelektronika, motoryzacja i nanotechnologia, mechatronika) i przemysłów kreatywnych. Oprócz wyzwań o charakterze gospodarczym skupia się również na problemach społecznych, takich jak: zdrowie, starzejące się społeczeństwo, mobilność, zdrowa żywność i zielona energia. Jego misją jest stworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i społecznego w celu podniesienia jakości życia, a przez to osiągnięcia zrównoważonego i konkurencyjnego rozwoju regionu w skali globalnej.

Ryc. 2. Trzy filary holenderskiej gospodarki
Źródło: www.brainport.nl/strategie.

Aby wyjść z kryzysu, zaczęto realizować szereg programów z udziałem zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego. Została utworzona tzw. Triple Helix (potrójna helisa) pomiędzy rządem, przemysłem i instytucjami naukowymi w celu opracowania wspólnej wizji rozwoju gospodarczego. Koncepcja Triple Helix zakłada zmianę dominującego układu przemysł–rząd w społeczeństwach typu przemysłowego na rzecz relacji uniwersytet–przemysł–rząd w społeczeństwach opartych na wiedzy. Jej zinstytucjonalizowaną formę stanowi firma Brainport Development, w której wspólnie formułowany jest program poprawy atrakcyjności i gospodarki miasta, a za jego realizację odpowiedzialni są poszczególni partnerzy. Ponadto, promuje „Brainport” w kraju i za granicą, zapewnia doradztwo biznesowe i finansowe, pomoc w inkubacji oraz rozwija regionalne i międzynarodowe projekty. W ten sposób potrójna helisa występuje również na poziomie regionalnym i skupia się na programach oraz projektach. Polityki i inicjatywy funkcjonują w kilku skalach przestrzennych: od gminy Eindhoven aż do sieci transgranicznych. Mają one różnie rozłożone akcenty, ale ich wspólnym celem jest zwiększenie wiedzy, technologii, kreatywności i innowacji w regionie południowo-wschodniej Brabancji i Eindhoven.

Miejsca pracy są rozproszone w całym regionie, ale z silną koncentracją na obszarze miejskim Eindhoven, np. Eindhoven i Veldho-Wen (10 do 50% ludności czynnej zawodowo dojeżdża do Eindhoven). Większość mieszkańców SRE pracuje także w regionie. Pozostałe miejsca zatrudnienia znajdują się bezpośrednio w otaczających gminach i innych ośrodkach miejskich w Brabancji Północnej (zwłaszcza w Tilburgu i s-Hertogenbosch), Limburgii czy Randstad. Region Brainport ściśle współdziała w ramach współpracy między Eindhoven, Leuven i Aachen (ELA) z sąsiednimi regionami w celu uzupełniania niedoborów na rynku pracy. W ten sposób rozwija się współpraca pomiędzy różnymi podmiotami w branży kreatywnej, ale miasto Eindhoven odgrywa główną rolę.

Region Eindhoven słynie z silnych partnerstw publiczno-prywatnych oraz współpracy między gminami w SRE. Jest jednym z ośmiu „city-regions” w Holandii: korporacje publiczne składają się z gmin miejskich, których zadaniem jest zharmonizowanie rozwoju związanego z urbanistyką, zatrudnieniem i natężeniem ruchu drogowego. SRE składa się z 21 gmin i zbiega się na obszarze południowo-wschodniej Brabancji. SRE to region funkcjonalny, w którym miasto Eindhoven stanowi jego główny rdzeń i główne miejsce zatrudnienia. Od upadku przemysłu na poziomie SRE wdrożono dwa ważne programy: Stimulus (1990), europejski program tworzenia miejsc pracy i wzmocnienia struktury przemysłowej oraz Horizon (2001), strategiczny plan działania koncentrujący się na innowacjach w przemyśle, zmniejszeniu niedoborów wykwalifikowanej siły roboczej, dywersyfikacji przemysłu opartego na wiedzy i międzynarodowej marce. Programy przyczyniły się do wzrostu liczby firm, instytucji i miejsc pracy w Eindhoven (intensywny wzrost nastąpił w latach 1995–2000, tendencja wzrostowa utrzymała się w kolejnych latach). Dane dla SRE również wykazują znaczne ożywienie w latach 1995 i 2005. Dzięki programowi Horizon udało się dość skutecznie przekształcić region w sieciowy klastery z pokaźną wiedzą dotyczącą branży produkcyjnej jako podstawą. Program strategii Brainport powstał jako następcą programu Horizon.

Obecnie strategia Brainport 2020 Agenda jest wiodącą wizją gospodarczą dla południowo-wschodniej Holandii, włącznie z obszarem SRE, który jest jej częścią. Brainport 2020 jest zadaniem dla rządu krajowego, który określił przyszłe cele, programy działania i podział zadań między różnymi częściami regionu. Program obejmuje wiele rodzajów projektów i działań, które są prowadzone przez strony najbardziej przygotowane do ich wykonania, ale zawsze we współpracy z innymi.

Agenda ma na celu dalszą poprawę klimatu do osiedlania się poprzez inwestycje w sześciu dziedzinach:

1. Rynek pracy: na wszystkich poziomach, potrzebna jest edukacja wysokiej jakości, która jest dostosowana do potrzeb firm regionalnych. Nacisk położony jest na technikę, przedsiębiorczość oraz kwalifikacje, które powinny odpowiadać najlepszym lub przyszłym klastrom w południowo-wschodniej Holandii (systemy high-tech, chemikalia, life-tech, inteligentna mobilność, inteligentne materiały, design przemysłowy, energia słoneczna, opieka domowa, żywność i technologia, świeża żywność i zdrowie). Pracownicy o dużej wiedzy i wysoko wykwalifikowani są potrzebni w celu zaspokojenia przyszłych potrzeb rynku pracy.
2. Technologia: innowacyjność powinna być zagwarantowana, ponieważ przyczynia się do rozwiązania problemów społecznych i wysokiej jakości produktów i usług. Silna infrastruktura R&D jest uważana za kluczową dla rozwoju produktów w odniesieniu do eksportu. Obecnie wydatki na R&D przez rząd krajowy są zbyt niskie, co sprawia, że region Brainport jest narażony na to, że firmy mogą zdecydować się na zamknięcie lub przeniesienie zakładów badawczo-rozwojowych. Zakłada się, że dostęp do publicznej infrastruktury naukowej przyczyni się do stymulacji i przyciągnięcia prywatnej sfery B+R.
3. Biznes: potrzeba więcej firm typu start-up i większego skupienia się na rynku, zarówno na szybkim, jak i innowacyjnym rozwoju przedsiębiorstw. Dlatego istnieje konieczność zwiększania kapitału firm o dużym potencjale w każdej fazie ich rozwoju. Sektor publiczny powinien stymulować, to kupując innowacyjne produkty. Poza tym małe i średnie przedsiębiorstwa powinny ściślej współpracować ze sobą w celu zwiększenia innowacyjności.
4. Podstawy: obejmują zarówno twarde, jak i miękkie czynniki rozwoju regionu. Najważniejsza jest znakomita (między)narodowa dostępność klientów, dostawców i oddziałów międzynarodowych firm w regionie, co jest niezbędnym warunkiem, aby stać się technologicznym nr 1 regionu. Ponadto naukowcy powinni być w stanie szybko przemieszczać się między różnymi europejskimi centrami wiedzy. Region powinien być miejscem, gdzie ludzie chcieliby zamieszkać, z atrakcyjnym środowiskiem przyrodniczym, atrakcyjnymi miastami, wysokiej jakości edukacją, zróżnicowaną kulturą i wysokim standardem usług.
5. Organizacja: współpraca między firmami, instytucjami naukowymi i sektorem publicznym jest uważana za podstawowy warunek sukcesu. Triple Helix powinna być kontynuowana i rozwijana. Ponadto konieczna jest współpraca strukturalna między rządem krajowym i regionem, ze względu na znaczenie strategii Brainport 2020 dla gospodarki narodowej.

6. Współpraca międzynarodowa: wiele firm ma oddziały na całym świecie i produkuje na rynek globalny. Wysokiej jakości sieć międzynarodowa ma ogromne znaczenie dla firm i regionu. Ponadto sektor publiczny powinien rozszerzyć swoje horyzonty, zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w regionie przygranicznym ELA.

W programie rozwoju przestrzennego Brainport kładzie się też nacisk na dalszy rozwój parków biznesowych, które powinny być lepiej połączone ze sobą. Innym ważnym aspektem strategii rozwoju przestrzennego są inwestycje regionalne podnoszące jakość miasta.

Wpływ kultury na rozwój regionu

Eindhoven otrzymało prawa miejskie już na początku XIII w., jest jednym z najstarszych miast w Holandii. Pomimo tego nie ma bogatych tradycji kulturalnych, które charakteryzują inne miasta, takie jak Amsterdam czy Rotterdam. Średniowieczne zabytki zostały zniszczone podczas II wojny światowej i nie zostały odbudowane z należytym pietyzmem dla historii. Również restrukturyzacja w 1960 r. przyczyniła się do tego, że miasto nie posiada typowej atmosfery zapewnianej przez zabytkowe centra miast. Historyczna architektura została zastąpiona współczesną ze szkła i metalu. Eindhoven najczęściej postrzegane jest jako „duża wieś” znana bardziej z surowców naturalnych w jej okolicy oraz siedzib takich firm, jak DAF i Philips. Nie jest tak zróżnicowane i wielokulturowe jak inne holenderskie miasta.

W Eindhoven kultura jest słusznie postrzegana jako ważny warunek atrakcyjności przyczyniający się do innowacyjnych działań i rozwoju kapitału ludzkiego, którego te działania wymagają, oraz stanowi istotny wkład w branżę kreatywną, które mogą rozwijać się wokół bardziej tradycyjnych dziedzin B+R. Wcześniejsza polityka Eindhoven doprowadziła do rozbiórki części budynków firmy Philips, które stały się нефункционалне, jednak od 1980 r. nastąpił zwrot w kierunku zachowania dziedzictwa przemysłowego. W centrum miasta znajdują się cztery główne przykłady takiej polityki. Jednym z nich jest Witte Dame, duży biały zakład Philipsa, przeznaczony początkowo do rozbiórki, który dzięki protestom artystów został zachowany, powstała propozycja przekształcenia budynku w siedzibę kilku instytucji m.in. związanych z designem. Obecnie mieści się tutaj The Design Academy, Philips Corporate Design, biblioteka publiczna i The Mu Foundation. Kolejny to Lichttoren (Light Tower), będący kiedyś centralą Philipsa, a obecnie przekształcony w wielofunkcyjny budynek mieszkalny i pomieszczenia biurowe. Kolejna centrala Philipsa to The Brune Heer (Brown Gentleman), który mieści obecnie wiele przedsiębiorstw i biuro Brainport Development. Natomiast budynek będący kiedyś fabryką Philipsa, w którym wyprodukowano pierwszą żarówkę, został przekształcony w muzeum firmy Philips Electronics.

Brak historycznego centrum ma też swoje pozytywne strony ponieważ daje możliwość eksperymentowania z nowoczesną architekturą powstającą obok historycznych budowli. Jednym z takich przykładów jest Blob, futurystyczny bu-

dynek o imponującym wzorze geometrycznym, którego kształt wymyka się wszelkim próbom kategoryzacji, przypominając kroplę. Nieopodal położony jest 105-metrowej wysokości De Admirant, najwyższy budynek w Eindhoven, pełniący funkcje biurowe i mieszkalne.

Wpływ firmy Philips na życie lokalne jest również nadal widoczny, ponieważ przedsiębiorstwo Philips od dawna mocno inwestowało w środowisko życia swoich pracowników. W mieście wciąż można znaleźć kilka monumentalnych fabryk lub budynków biurowych z logo firmy Philips, pomimo że nie są już użytkowane przez tę firmę. Również niektóre z dzielnic przylegających do centrum miasta zostały zbudowane specjalnie dla pracowników firmy, np. Philipsdorp i teren The Philips Stadion, który kiedyś był centrum sportowym dla pracowników firm. Ze względu na silny związek z firmą Philips, miasto było i jest nadal nazywane „Miastem Światła”. Od 2006 r. w Eindhoven odbywa się Festiwal GLOW, który stanowi swoistą symbiozę światła i sztuki, architektury oraz projektowania. Do stworzenia swoich dzieł artyści i projektanci wykorzystują projekcje i nowe technologie multimedialne oraz instalacje świetlne. Miasto przekształca się w jedno wielkie muzeum współczesne, które demonstruje niewyczerpalne możliwości światła.

Znaczenie edukacji w rozwoju regionu

Ważnym czynnikiem w rozwoju Eindhoven jako kreatywnego miasta wiedzy w XX w. były silne instytucje edukacyjne. Rola edukacji w strategii rozwoju miasta jest fundamentalna, ponieważ instytucje te zapewniają niezbędny kapitał ludzki do rozwoju kreatywności.

W 1947 r. została założona The Akademie Industriële Vormgeving Eindhoven (w 1997 zmieniła nazwę na The Design Academy), a w 1956 r. na The Technical University (TU/e). W 1996 r. The Hogeschool Eindhoven przekształciła się w The Fontys University of Applied Sciences.

Politechnika w Eindhoven jest jedną z najbardziej znanych holenderskich uczelni wyższych, nie ze względu na intensywny związek, jaki zawsze miała z firmą Philips, ale z uwagi na jedno z najdoskonalszych centrów europejskich badań naukowych i edukacji technologicznej. Wydziały elektroniki i designu plasują się w czołówce uczelni. Politechnika w Eindhoven (TU/e) została uznana za najlepszą uczelnię w Holandii przez tygodnik „Elsevier”. Uniwersytet współpracuje z wieloma firmami high-tech i organizacjami w regionie. Jest ważnym partnerem Urzędu Miasta w rozwijaniu klastra opartego na wiedzy. Jej spin-off CEBRA tworzy produkty, które łączą ICT i biznes. Uczelnia była również zaangażowana jako partner w rozwój strategii „innovative city of culture”. Organizuje wystawy i seminaria dotyczące społecznych i gospodarczych konsekwencji wprowadzania nowych technologii.

W Eindhoven University of Technology kształcą się ponad 9 tys. studentów i wykłada 2 tys. nauczycieli akademickich. Według ostatnich badań, jest globalnym nr. 1 w zakresie wspólnych publikacji uczelni i przemysłu. Poza tym TU/e Eindhoven ma wiele innych kluczowych instytucji badawczych, takich jak: TNO,

Holst Centre, DevLab oraz University of Applied Sciences. Wszystkie są powiązane z branżą high-tech w regionie.

Design Academy Eindhoven jest ważną instytucją w zakresie edukacji designu, jest jedną z najlepszych designerskich szkół wyższych na świecie, jej studenci biorą udział w wielu konkursach i projektach. Akademia nie zna klas i ścian działowych, a studenci wchodzą w interakcje z nauczycielami na otwartych przestrzeniach. Do swojej dyspozycji ma imponujący, międzynarodowy zespół wykładowców, których jakość kształcenia jest bardzo wysoka. Zarówno studia magisterskie, jak i licencjackie są prowadzone przez profesjonalistów w swoich dziedzinach. Każdy nauczyciel pracuje zawodowo jako profesjonalny projektant, w ten sposób reakcje ich współpracowników społeczeństwa szybko docierają do akademii, co stanowi niewątpliwą inspirację dla studentów. Projektanci, którzy kończą akademię, posiadają umiejętność krytycznego spojrzenia na rzeczywistość i nowego podejścia wynikającego z nowej perspektywy. Cechuje ich niezależność i oryginalność.

Jedną z zalet akademii kształcenie projektantów świadomych społecznych skutków designu. Jest ukierunkowana na odbiór zjawisk społecznych stanowiących motor innowacji. Akademia stworzyła własny model edukacji opartej na zjawiskach społecznych z człowiekiem jako jego centralnym punktem. Najważniejszym wydarzeniem organizowanym co roku przez Design Academy jest Dutch Design Week.

DDW powstał z inspiracji i potrzeby kilku osób związanych z Design Academy, które chciały zaprezentować swoje prace. Pierwsza edycja imprezy miała miejsce w 2001 r. Od tamtej pory co roku, między 18 a 26 października, każdy, kto interesuje się światem mody i projektowaniem, ma możliwość uczestniczenia przez 9 dni w tym niezwykłym przedsięwzięciu. Do Eindhoven zjeżdżają młode talenty z całego świata, aby przedstawić swoje projekty większemu gronu osób oraz poznać ludzi, mających podobne pasje i zainteresowania. Impreza przeznaczona jest dla wszystkich pasjonatów i użytkowników designu. W tym miejscu można zobaczyć jedne z najważniejszych projektów holenderskiego designu. W 2014 r. podczas Dutch Design Week odbyło się 387 wydarzeń, 86 wystaw, warsztatów, seminariów i innych imprez, zlokalizowanych w 86 miejscach. We wszystkich wydarzeniach wzięło w nich udział 2,4 tys. projektantów oraz 250 tys. gości. Wydarzenia odbywają się w Area Central Stadion, Area Witte Dame, Area Strip i Area Stadhnisplein. Wystawy urządzone są również w miejskim muzeum, prywatnych galeriach, opuszczonych przestrzeniach przemysłowych i witrynach sklepowych.

W trakcie DDW przyznawane są prestiżowe nagrody za najlepszy design w Holandii – Dutch Design Awards. Konkurs przeprowadzany jest w trzech kategoriach: komunikacja, produkt, przestrzeń. Dodatkowo przyznawanych jest też kilka wyróżnień. Integralną częścią DDW jest prezentacja prac dyplomowych studentów Design Academy Eindhoven.

Holenderski Tydzień Designu jest obecny w mieście na każdym kroku. Widać, że miasto żyje designem.

Dutch Design Week to doskonała inspiracja, design traktowany jest tutaj bardzo szeroko. Oprócz wzornictwa użytkowego i technologii znajdziemy również

grafikę, modę, architekturę, projektowanie krajobrazu oraz *food design*. Młodzi i utalentowani projektanci mają szansę na rozpoczęcie międzynarodowej kariery. Inicjatywa adresowana jest też do przedsiębiorców, którzy chcą być na bieżąco z przyszłymi trendami i rozumieją ich znaczenie w osiągnięciu sukcesu przez firmę. Wydarzenie jest najlepszym przykładem na to, jak zaangażowanie i aktywność nawet małej grupy może przyczynić się do zmian na dużą skalę. Holenderski Tydzień Designu jest znany na całym świecie, stał się drugim co do wielkości wydarzeniem związanym z designem w Europie, co roku przyciąga międzynarodową publiczność.

W ciągu ostatnich dziesięcioleci w Eindhoven rozwinęła się zróżnicowana oferta edukacyjna. Miasto ma około 24 tys. studentów, z czego 44% stanowią studenci kierunków technicznych, 23% ekonomii, 18% ochrony zdrowia, a 16% innych dyscyplin, w tym designu. Design Academy Eindhoven otrzymała nagrodę Ministra Kultury. Szacuje się, że branża designerska w regionie Eindhoven składa się z co najmniej 3 tys. specjalistów, 30 tys. pracowników w ponad 8 tys. firm z sektora kreatywnego (8% siły roboczej regionu koncentruje się w Eindhoven) i generuje szacunkową wartość dodaną w wysokości 1,2 mld euro (3% regionalnej wartości dodanej). Około 87% tych firm jest klasyfikowanych jako „bardzo małe”, zatrudniające mniej niż 10 pracowników. Jednak ich liczba szybko rośnie, już w 2003 r. całkowity obrót wyniósł 1,2 mld euro, około 3% całkowitego obrotu regionalnego. W całej prowincji Brabancja Północna, szacunkowa liczba pracowników kreatywnych osiąga 83 tys. (Eurostat), potwierdzając w ten sposób potencjalną rolę Eindhoven jako centrum dużego klastra opartego na kulturze.

Znaczenie holenderskiego sektora designu i Eindhoven podkreśla eksport wytworzonej lokalnej wiedzy w postaci wielu szkoleń organizowanych za granicą, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych.

Do głównych graczy w regionie Eindhoven należy zaliczyć Philips Electronics, TNO Industrial Technology i TU/Eindhoven. Sektor ICT, design i sztuka stanowią trzon sektora kreatywnego przemysłu. Reprezentują one około 40% instytucji i firm tego sektora. Stąd miasto Eindhoven odgrywa największą rolę w sektorze kreatywnym w kraju.

Cechy szczególne Eindhoven

Eindhoven ma kilka specyficznych cech, które odróżniają je od innych. Najważniejsze to: szerokie zaangażowanie na rzecz otwartych innowacji, silna tradycja „urbanistyki dla innowacji” i bardzo skuteczne mechanizmy zarządzania.

Eindhoven wyłania się jako region, który wyróżnia się pod względem innowacji. Głównym katalizatorem przeobrażeń była zmiana kultury wewnątrz firmy Philips. Gigant elektroniki, kiedyś innowator zorientowany tylko do wewnątrz, po kryzysie z 1990 r. zracjonalizował swoją politykę B+R. Zamiast finansować dużą liczbę wewnętrznych projektów badawczo-rozwojowych w szerokim zakresie dyscyplin naukowych, firma postanowiła skoncentrować się w miarę możliwości na

kilku podstawowych i korzystać z zewnętrznych źródeł wiedzy. W 2003 r. dyrektorzy Philipsa połączyli politykę innowacji z ideami Henryka Chesbrough dotyczącymi otwartych innowacji. Philips nadał im szczególne znaczenie przez stworzenie High Tech Campus (HTC), obejmującego obszar jednego kilometra kwadratowego. Kampus, położony na obrzeżach Eindhoven, kiedyś był bardzo ekskluzywnym laboratorium badawczym. Gdy Philips dokonał zwrotu ku otwartej innowacji, usunął wszystkie symbole firmy Philips i zezwolił innym firmom i instytucjom zlokalizować swe siedziby na terenie kampusu. Obecnie w budynkach HTC umiejscowiona jest większość laboratoriów B+R firmy Philips, spin-off firmy Philips, taki jak NXP, oraz inne ważne krajowe i międzynarodowe firmy high-tech i firmy usługowe. Ponadto HTC zapewnia przestrzeń biurową dla nowych firm typu start-up i oferuje powierzchnię do wynajęcia firmom, które w inny sposób nie miałyby dostępu do tak zaawansowanego ośrodka badawczego. Zatrudnionych jest tutaj około 8 tys. pracowników, z których większość to naukowcy i inni pracownicy umysłowi, około 20% stanowią emigranci. Otwarte innowacje nie ograniczają się tylko do firmy Philips, ale są raczej częścią kultury współpracy, która charakteryzuje region. Głównymi graczami są Holst Centre i DevLab, ośrodki badawcze high-tech, w których przedsiębiorstwa (często konkurenci) oraz instytuty badawcze wspólnie rozwijają nowe technologie, często w fazie początkowej. Dzięki wysokiemu poziomowi zaufania powszechną praktyką jest, aby pracować bez wiążących umów w dwóch pierwszych latach projektu badawczego, i tylko wtedy, gdy pojawiają się konkretne rezultaty, umowy są spisywane, aby ustalić zasady dotyczące praw własności i zwrotów inwestycji z projektu. Źródła tak dużego zaufania i gotowości do współpracy tkwi w tradycji lokalnej społeczności.

W Eindhoven innowacyjność jest zbyt ważna, aby była pozostawiona przypadkowi. Istnieje długa tradycja planowania i projektowania miasta w taki sposób, żeby wzmocnić innowacyjność. Najlepszym przykładem jest High Tech Campus (HTC) i układ przestrzenny Strijp S (zajmujący tereny poprzemysłowe Philipsa). HTC zachęca do interakcji ludzi, stymulując wymianę pomysłów i współpracę. Jednakże tylko firmy działające w poszczególnych dziedzinach techniki mogą stać najemcami. Również zarządzający kampusem zachęcają do tworzenia społeczności, organizując różnego rodzaju imprezy towarzyskie i zawodowe. HTC rozwija się jako marka i rozpoznawana jest jako jedno ze źródeł innowacyjnej aktywności, łącząc w sobie tradycję i nową technologię, kulturę kulinarną, przedsiębiorczość i nowoczesny sposób życia. Jest to ciekawe połączenie odgórnego planowania i oddolnego rozwoju, w którego ramach mieszkańcy mogą projektować własne przestrzenie. Środowisko nie jest w pełni zagospodarowane, nowi mieszkańcy są zachęceni do wykorzystania swojej kreatywności i realizowania własnych pomysłów.

W Eindhoven funkcjonuje unikalny model zarządzania systemem innowacji. Strategiczne dziedziny są kierowane przez najważniejszych liderów potrójnej helisy. Czterej członkowie zarządu to burmistrzowie z regionu; czterej to liderzy instytutów naukowych, a pozostali czterej to wiodący ludzie biznesu. Prezydentem jest burmistrz Eindhoven. Strategia opracowana została w ścisłej konsultacji ze wszystkimi właściwymi podmiotami, a wszystkie podmioty są zobowiązane do jej

stosowania. Działania, które należy wykonać, podejmowane są przez partnerów w ramach potrójnej helisy. Strategia służy do prowadzenia działań regionalnych, inwestycji i interwencji, ale również pozwala uskutecznić lobbing wobec rządu krajowego i UE. Eindhoven osiągnęło dobre wskaźniki w szczególności w następujących zakresach:

- start-up liczba powstających firm jest porównywalna do średniej Holandii w niektórych wybranych sektorach opartych na wiedzy (design i life-tech) w Eindhoven średnia ta jest wyższa;
- patenty z więcej niż dwoma patentami na 1000 mieszkańców Eindhoven jest europejskim numerem jeden pod względem zgłoszeń patentowych;
- przychody z innowacyjnych produktów (nowych lub znacząco ulepszonych towarów) w porównaniu do średniej krajowej w Eindhoven firmy mają znacznie wyższe przychody z nowych lub ulepszonych produktów (17% w porównaniu do średniej krajowej wynoszącej 6%);
- pracownicy B+R personel B+R tworzą istotną część całkowitego zatrudnienia w Eindhoven w porównaniu do ogólnego holenderskiego zatrudnienia (8% wobec 1%);
- wydatki na badania i rozwój region wyróżnia się pod względem prywatnych nakładów na badania i rozwój: około 80% wydatków na B+R jest pokrywane przez firmy prywatne (Eurostat).

Podsumowanie

W regionie Eindhoven istnieje jeden z najbardziej udanych systemów innowacji w Europie od dziesięcioleci. Miasto cechuje się obecnie stosunkowo niską stopą bezrobocia oraz stanowi bardzo ważne centrum przemysłowe i technologiczne w Holandii. Region przyczynia się do około 40% wartości dodanej przemysłu holenderskiego. Funkcjonuje w nim wiele dużych i małych innowacyjnych firm, które z powodzeniem konkurują na światowych rynkach. Kluczowi liderzy to Philips Electronics, ASML, DSM, DAF/Packar, Océ, grupa VDL. Pomimo że działają globalnie, opierają się na zaawansowanych technologicznie dostawcach z regionu.

Sukcesu regionu należy upatrywać w otwartości na innowacje budowanej przez zaufanie społeczne i współpracę firm z potrójną helisą (Triple Helix). Źródła tego zaufania tkwią w tradycji lokalnej społeczności.

W 2011 r. region wybrany został przez fundację Intelligent Community Forum jako najbardziej innowacyjny na całym świecie. Eindhoven słynie dziś również ze szkół projektowych i corocznej najważniejszej imprezy Dutch Design Week. Region Brainport Eindhoven kształtuje innowacje, jest kolebką światowej klasy przemysłu oraz badań naukowych, firmy i organizacje na jego terenie współpracują ze sobą w tworzeniu technologii jutra. Region stara się uczynić z Holandii bezpieczne i przyjazne miejsce do życia oraz dobrze prosperujące ekonomicznie.

Design starannie wpisano w pomysł na rozwój i promocję regionu. Potencjał tkwiący w regionie został umiejętnie wykorzystany, a impulsem do rozwoju stał się upadający przemysł i niewykorzystane poprzemysłowe przestrzenie. Szkoły

projektowe, innowacyjny przemysł i design zdolny do ciągłego dostosowywania się do potrzeb rynku są kluczem do sukcesu holenderskiej gospodarki, budowanej w oparciu o produkcję, wiedzę, innowacje, technologie i design.

O Brabancji Północnej mówi się, że stała się Doliną Krzemową designu. Jest to miejsce, w którym z pewnością można zobaczyć przyszłość w dosłownym sensie, a światła miasta widoczne są z wielu zakątków świata.

Literatura

- Fernandez Maldonado A.M., Romein A. 2014. The reinvention of Eindhoven: From industrial town to capital city of a technology and design region (http://www.researchgate.net/profile/Ana_Maria_Fernandez_Maldonado/publications, dostęp: 1.06.2014).
- http://triplehelix.stanford.edu/3helix_concept (dostęp: 4.05.2015).
- <http://www.designacademy.nl> (dostęp: 25.05.2014).
- <http://www.tue.nl/en/> (dostęp: 25.05.2014).
- Okoń-Horodyńska E. 2003. Innowacyjność a rozwój gospodarczy Polski. Siły motoryczne i bariery. Zeszyty Naukowe AE w Katowicach, Studia Ekonomiczne. Wydawnictwo AE w Katowicach, Katowice.
- Sleutjes B. 2014. Urbans regions of the Delta – The hard and soft side of European knowledge regions. Universiteit van Amsterdam (http://locatiekenniswerkers.verdus.nl/upload/forum/B.W.H.Sleutjes@uva.nl/URD_HELP%20UVA-VU_Report%201.pdf; dostęp: 25.05.2014).
- van der Borg J., Ruso A.P. 2014. The impacts of culture on the economic development of cities. EURICUR. Erasmus University of Rotterdam (<http://www.wien.gv.at/>; dostęp: 20.05.2014).
- van Winden W., Braun E., Otgaar A., Jelle-Witte J. 2014. The Innovation Performance of Regions: Concept and Class. EURICUR. European Institute for Comparative Urban Research (<http://www.urbaniq.nl/sites/default/files/The%20Innovation%20Performance%20of%20Regions%20-%20Summary.pdf>; dostęp: 25.06.2014).
- Wicher-Baluta A. 2014. Design jako narzędzie innowacji (www.kolegia.sgh.waw.pl; dostęp: 5.06.2014).

The european Silicon Valley of design. The role of design in the development of the creative sector and its impact on regional development on the example of North Brabant

Abstract: This article aims to explain the characteristics and development paths of North Brabant, during the transition from an economy based on industries to knowledge-based economy, using the highest industry technology and design. Attempts to identify the key moments of the transformation of the socio-economic development of the region and the consequences of its impact on changes in the economy. Reference is made to the historical foundations of economic success and the consequences introduced development strategy. Analyzed characteristics of this region and innovation indicators.

Key words: North Brabant, design, innovation, The Design Academy, Dutch Design Week